

מלחמת יום-הכיפורים פרצה למרות רצונן של שתי מעצמות-העל. בתקופה שלפני המלחמה הגיעו ארה"ב וברה"מ להערכה, כי התלקחות נוספת במזה"ת על-ולא ליצור תנאים שיעלו את שתיהן על פסים של עימות בין-מעצמתי, הטומן בחובו סכנה של שואה גרעינית. למרות זאת, לא עלה בידי שתי המעצמות למנוע את המלחמה, וככל שזו נתארכה כן גברה מעורבותן בה, עד שבסופו של דבר הגיעו לעימות מסוכן. מטרתו של מאמר זה היא לנסות ולעמוד על מהלכי העיקריים של ארה"ב בתקופת המלחמה.

את הימים שבין ה-6 באוקטובר 1973 ובין ה-25 בו ניתן לחלק מבחינת המדיניות האמריקנית לשלוש תקופות עיקריות: עד הפעלת הרכבת האווירית האמריקנית (6-13 באוקטובר), מהפעלת הרכבת האווירית עד הטלת אמברגו הנפט המלא על-ידי מדינות ערב (14-19 באוקטובר) ומהפעלת חרם הנפט הערבי עד העימות האמריקני-סובייטי (20-25 באוקטובר). חלוקה זו מסייעת לאבחן את מאפייניה העיקריים של המדיניות האמריקנית במלחמה, שנעה מפסיביות יחסית עד נכונות לעימות גלובלי עם מעצמת-העל השנייה.

6-13 באוקטובר

מתחילת המלחמה ניכרה מגמה ברורה אצל מעצבי המדיניות בווינגטון להימנע מלהעניק גיבוי חד-משמעי לישראל, אך בלטה ההכרה, כי היחלשות ניכרת של ישראל, בעלת בריתה של ארה"ב באיזור, פירושה המעשי הוא גם פגיעה משמעותית בעמדות הכוח האמריקניות במזה"ת. התוצאה הברורה של אמביוולנטיות זו היתה ניסיון להלך על חבל מדיני דק ומאמץ לגבש מדיניות, "מאוזנת", אשר מרכיביה העיקריים היו שלושה: הימנעות מיצירת מצבי עימות עם ברה"מ; יצירת תדמית בעיני הערבים של מדיניות אמריקנית, "חסרת פניות" וניסיון למנוע החלשה משמעותית בעמדותיה של ישראל.

המשחק המדיני האמריקני החל מייד עם פרוץ המלחמה. דובר ריה הרשמיים של מחלקת המדינה סרבו לקבוע באורח מפורש מי פתח במלחמה ולהטיל בכך אשמה על צד מהצדדים. זאת, אף בשעה שכבר ברור היה לחלוטין שמצרים וסוריה הן שפתחו במלחמה. ב-7 באוקטובר טען דובר משרד החוץ האמריקני כי ארה"ב לא ביצעה הערכה מי פתח במלחמה, והיא יודעת מעט מאוד פרטים על הפעילות הצבאית¹. בישראל נקלטה עמדה זו, "בצער ובדאגה"². היה ברור שבהתבטאויות אלה מצוי יותר משמץ של רמז כלפי הערבים, שמדיניותה של ארה"ב אינה בהכרח פרו-ישראלית מובהקת, והכנת קרקע לטיעון אמריקני בעתיד, כי בשל מדיניותה, "המאוזנת", יכולה ארה"ב לשמש כ,מתווך הוגן" בין הצדדים לסכסוך.

מעבר לעניין המשפטי, כביכול, המצוי בשאלה, "מי אשם ב-פתיחת המלחמה", טמונה היתה כמובן סוגייה חשובה הרבה יותר. למעצבי המדיניות האמריקנית היה ברור שאם יקבלו את גרסתה של ישראל כי סוריה ומצרים הן שפתחו במלחמה, יקשה עליהם לסרב לבקשותיה של ישראל שארה"ב תתייצב לצידה באורח חד-משמעי ותיענה ביתר נדיבות ומהירות לבקשותיה לסיוע צבאי. לכך לא יכול היה הממשל האמריקני

מהלכים אמריקניים במלחמת יום-הכיפורים

סרן ישי קורדובה

להסכים. מעבר לעובדה כי היענות כזו היתה הורסת באיבו כל ניסיון אמריקני ליצור תדמית של מדיניות „מאוזנת” במוזה”ת, היה הממשל נחוש בדעתו שלא לספק לישראל סיוע צבאי בכמות משמעותית, כל עוד אין הסובייטים מסייעים באורח חריג למדי-נות הערביות. ברור היה לאמריקנים, כי סיוע מקיף לישראל יתפס בברה”מ כצעד חמור ויגביר את האפשרות של היקלעות המעצמות למצבי עימות מסוכנים. החל הויכוח הגדול עם ישראל בשאלת אספקת החימוש. הויכוח הפך לחריף במיוחד לאחר ה-8 באוקטובר. ב-9 באוקטובר, משנתבררו תוצאות מתקפת-הנגד הישראלית בסיני, ראתה ראש ממשלת ישראל, גולדה מאיר, את הדברים באורח כה חמור, עד כי שקלה את האפשרות לצאת לביקור חשאי בווינגטון, כדי להיוועד עם הנשיא ניקסון³. האמריקנים לא רצו אפילו לשמוע על כך. קיסינג'ר דחה את הבקשה הישראלית באדיבות, אך בתקיפות וחיזוה דעתו, כי „ישראל חייבת להציג עצמה כבוטחת בעצמה ועל-כן מן הראוי שהגברת מאיר תישאר בישראל”⁴. ארה”ב לא היתה נכונה לסטות כמלוא הנימה מעמדתה העקרונית: אין לספק לישראל נשק בכמויות משמעותיות, כל עוד אין הסובייטים פועלים לסייע לערבים.

אולם כאמור, פעלו האמריקנים במקביל, על-מנת שלא תיפגע מהותית עמדת הכוח של ישראל, ולא יוגבלו אפשרויותיה המדיניות לפעול בשדה-הקרוב. בראשית המלחמה בלטה מגמה זו בעיקר במסדרונות האו”ם, כאשר החלה פעילות בינלאומית עניפה סביב סוגיות המשבר. עם פרוץ הקרבות פתחו הנציגים הבריטים בגישושים דיפלומטיים במטרה „לשכנע את הכל” בצורך הדחוף לכנס את מועצת הביטחון⁵. היתה זו פעולה עצמאית מדי לטעמם של האמריקנים, ובערב ה-6 באוקטובר מסר דובר מחלקת המדינה, כי לארה”ב אין תכנית לקרוא לכינוס חירום של מועצת הביטחון. למעשה, היה בהודעה זו משום סטירת לחי פומבית לבריטים והבהרה כי אל להם לנקוט יוזמות חפוזות מסוג זה בלא תיאום מוקדם עם הנציגים האמריקנים. ואכן, ב-7 באוקטובר הודיעו הבריטים כי החליטו לא לפעול במועצת הביטחון „לפי שעה”⁶. בשלב מאוחר יותר, משלא היה ניתן שוב לדחות את כינוס המועצה, נתנה ארה”ב הסכמתה, אולם דובר מחלקת המדינה הבהיר כי „ארה”ב לא דרשה מישראל להימנע מלחצות את קוי הפסקת האש הקודמים, אף שהיא האיצה בכל הצדדים לגלות מתינות”⁷. פירושה המעשי של התבטאות זו היה שמעצבי המדיניות בארה”ב לא זו בלבד שאינם חושבים במונחים של הפסקת-אש, אלא שאין הם רואים פסול בכך שישראל תעביר את המלחמה מתחומה לשטחים מצריים וסוריים מערבית לתעלה ומזרחית לקו הסגול בגולן. בנותנו פירוש קולע לעמדה האמרי-קנית, קבע הווינגטון פוסט⁸, כי „כשהקרבות פרצו, פעלה ארה”ב בבירור לתת לישראל שהות דרושה להתמודד צבאית... בכך טמון ההסבר לקריאתה המאוחרת לכינוס מועצת הביטחון, אולם לא להפסקת-אש”⁹.

אופיינית ביותר לתפיסה אמריקנית זו, שגרסה מתן שהות לישראל להגיע להישגים צבאיים, היתה תגובתה של ארה”ב להפצות הישראליות בעומק סוריה, שהחלו בבוקרו של ה-9 באוקטובר. דוברים אמריקנים טענו, כי „המטרות (שהותקפו) הינן צבאיות... וכי לנו יש רושם ששני הצדדים מתאמצים שלא לפגוע במרכזים אזרחיים, אולם אנו מכירים בכך, כי

במלחמה ממושכת ומייגעת הדבר עלול לקרות”⁹. ניתן היה להסיק מתגובה זו, כי ארה”ב אינה מתנגדת, למעשה, להפצות הישראליות בעומק סוריה. יתר על כן, היו שהרחיקו לכת אף מעבר לכך: באותו יום שבו החלו ההפצות דיווחו מקורות עיתונאיים מאירופה, כי „ארה”ב נתנה אור ירוק לישראל לתקוף את סוריה בתקוה שיופל המשטר בדמשק”¹⁰. לגרסה זו לא נמצא אישור ממקורות אחרים, אולם לאחר המלחמה פורסם, כי ב-9 באוקטובר אמר קיסינג'ר לשגריר ישראל בארה”ב, כי על ישראל „...להכות בהם... לרכו את כל הכוחות ולהנחית מהלומה קשה”¹¹.

בערב ה-9 באוקטובר ולקראת בוקר ה-10 בו נראה היה, כי המאמץ הישראלי נגד סוריה נושא פרי. הכוחות הסוריים נהדפו ממרבית רמת הגולן, ותקיפות חיל-האוויר הישראלי בעומק סוריה הגבירו את החשש בדמשק משואה צבאית. הסו-רים שהיו מודעים למצב, פנו למוסקבה בעניין אבידותיהם הכבדות בטנקים וביקשו סיוע דחוף¹². עד ה-10 באוקטובר גיבשה ההנהגה הסובייטית הערכת מצב לפיה מתגלגלים הדב-רים בסוריה לקראת קטסטרופה, ולפנות ערב טלפנו ברוז'ייב וגרצ'יקו לשגריר ברה”מ במצרים, וינוגדרדוב, ומסרו לו כי הם סבורים שישראל לוחצת לחץ כבד על סוריה, „כדי להוציא אותה מהמערכה...” הנספחים הצבאיים הסובייטים בקהיר מסרו למצרים, כי „ההתפתחות (בסוריה) אינה מוצאת חן בעיניהם”¹³. במצב דברים זה החליטו הסובייטים להיחלץ לעזרתם של בעלי בריתם ולשגר לסוריה רכבת אווירית רחבת ממדים במטרה להציל את הצבא הסורי מתבוסה טוטאלית. החלטה רבת חשיבות זו סיימה את שלבה הראשון של מלחמת יום-הכיפורים: החל שלב המעורבות המעצמתית בסכסוך המקומי.

שיגור הרכבת האווירית הסובייטית הפתיע גורמים שונים בממ-של של ארה”ב. מהלך זה יצר בארה”ב חששות כבדים, כי ברה”מ חותרת ליצירת תהליך מחודש של חדירה סובייטית אינטנסיבית למוזה”ת. היה ברור, כי לרכבת האווירית אין ולא כלום עם „מתינות” מעצמתית. מבחינתה של ארה”ב נוצר כורח לשכנע את ברה”מ, כי סיוע צבאי מסיבי לערבים עלול להביא את שתי המעצמות לדרך של עימות מסוכן. נראה כי בשלב זה עמדו במרכז המאמץ האמריקני כלפי הסובייטים שני מרכיבים עיקריים: כוונה להגיע להבנה עם ברה”מ על הגבלה זמנית לפחות, במירוץ החימוש הבין-מעצמתי במוזה”ת, וניסיון להגיע להסכם על סיום המלחמה שעיקרו הפסקת אש „במקום”. אולם נראה כי בשני המאמצים נכשלו האמריקנים כישלון חרוץ. מבחינה אמריקנית היה פירוש הכישלון הצטמ-צמות ניכרת במרחב התמרון והאופציות המדיניות לפעולה. בממשל הלכה ונתגבשה הערכה, כי הסובייטים אינם נענים להפצרות האמריקניות בשום דרך. מחד גיסא אין הם מסוגלים לשכנע את מצרים להסכים להפסקת אש, ומאידך גיסא אין הם נכונים להפסיק את הסיוע הצבאי המסיבי למדינות ערב באמצעות הרכבת האווירית. הממשל חש שלמרות רצונו ולמ-רות נסיונותיו להימנע מכך, יהא עליו להיחלץ למאמץ סיוע נרחב לישראל. התנהגותה של ברה”מ, שנהגה ב„איפוק מע-צמתי” רק שעה שהתנאים היו נוחים לבעלות בריתה באיזור, הציבה אתגר ראשון במעלה למדיניותה הגלובאלית של ארה”ב. לממשל האמריקני היה ברור, כי אם המצב שבו פועלת

לסובייטים, כי מאז הפעלת הרכבת האוירית שלהם ב-10 באוק-טובר, הם עולים על „מסלול עימותים“ עם ארה״ב, וכי זו לא תירעת להגיב על-כך באורח מקביל.

נכונותה של ארה״ב להסלים את מדיניותה במזה״ת עוררה דאגה גוברת בקרב הערבים. בוו אחר זו החלו מדינות ערב המפיקות נפט להביע מורת רוח מהתנהגותו של הממשל. כבר ב-12 באוקטובר שיגרו הסעודים איגרת לניכסון, ובה הביעו ככל הנראה דאגה חמורה ממדיניותה של ארה״ב. לפי מקור ערבי כללה איגרת זו איום, כי אם לא ייפסק הסיוע הצבאי האמריקני לישראל, תנתק סעודיה יחסיה המדיניים והכלכליים עם ארה״ב ותמנע את יצוא הנפט אליה¹⁶. ב-14 באוקטובר נקטה ממשלת האמירויות שבמפרץ הפרסי צעד דומה, ובאותו יום הזהיר משרד החוץ הלווי את ציר ארה״ב בטריפולי, כי ארה״ב מס-כנת את האינטרסים שלה בשעה שהיא מספקת ציוד צבאי לישראל. מטרתם של הערבים היתה לנסות וליצור שינוי בעמדה האמריקנית באמצעות איומים ולחצים. נסיונם להש-תמש בחרם הנפט לאחר מלחמת ששת הימים לא נחל הצלחה, ונראה כי מבחינתם היה עדיף בשלב זה הנפנוף באיום ממי-מוש. אולם טקטיקה זו של לחצים מרומזים לא עלתה יפה, וייתכן אף שפעלה כבומרנג נגדם. ב-15 באוקטובר פרסמה „הועדה למדיניות נפט“ שליד הבית הלבן הודעה רשמית לפיה כמות הנפט הערבי המיובאת לארה״ב מגיעה לכ-6% בלבד מכלל צריכת הנפט האמריקנית¹⁷. במילים אחרות, נאמר לער-בים כמעט מפורשות, כי ארה״ב מסוגלת „להסתדר“ ללא הנפט הערבי, וכי מוטב למדינות ערב שלא להשלות עצמן, כי ארה״ב תראה עצמה נאלצת לשנות את כיוון מדיניותה במזה״ת בשל נושא הנפט. התגובה האמריקנית הבוטה הביכה את הערבים, ואילצה אותם להגביר מאמציהם להידברות משמ-עותית עם ארה״ב. ב-16 באוקטובר גודע ששרי החוץ של סעודיה, כוויית, אלגיריה ומרוקו, ביקשו להיוועד עם הנשיא ניכסון למחרת. למעשה, היה בנכונותם למהלך הידברות כזה עם ארה״ב משום הודאה מסויימת בחולשה: למרות שהציגו את ארה״ב כשותף פעיל במלחמה לצידה של ישראל, הרי שהיו מוכנים לנהל עימה דיאלוג, אף בעצם ימי הפעלת הרכבת האוירית לישראל. בחירת הנציגים הערביים להידברות לא היתה מקרית. הללו ייצגו במידה רבה את פוטנציאל העוצמה הערבית ואת משולבותה של עוצמה זו באינטרסים האמריקניים הרגישים ביותר: ריח הנפט עמד באויר, „אולם לא עד כדי שיכרון“¹⁸.

גם מצרים השתלבה בנסיונות „לדבר על ליבם“ של האמרי-

הנפט הפך לאח״מ (,ניויוק״, 24.12.1973)

רק רכבת אוירית סובייטית יימשך, יוטל צל על עצם יכולתה המעצמתית של ארה״ב לתת תשובה לסיטואציה של משבר בינלאומי חמור. מעבר למשמעות האזורית של הדבר עמדו, אם כן, השיקול הגלובאלי ושאלת עצם אמינותה של ארה״ב ככוח בינלאומי המסייע לבעלי בריתו בשעת מצוקה.

14—19 באוקטובר

עם תום השבוע הראשון למלחמת יום-הכיפורים, ב-13 באוק-טובר 1973, התברר כי חל מפנה חשוב ב„משחק המעצמות“ במזה״ת. בערבו של אותו יום חרגה ארה״ב — לראשונה מאז פרוץ הקרבות — ממדיניותה הזהירה והפסיבית במידת מה, והפעילה רכבת אוירית רחבת ממדים כסיוע לישראל. תוך שעות מקבלת ההחלטה בושינגטון על הפעלת הרכבת האוירית, הוטס ציוד צבאי חיוני לישראל במטוסי C-5 ו-C-142. לאחר 72 שעות כבר הגיעה הרכבת האוירית האמריקנית לישראל לרמה יומית של 1,000 טון נשק, תחמושת, חלקי חילוף, ציוד רפואי ואספקה שונה. המהלך האמריקני הפתיע את העולם הערבי. בעוד שלאמיתו של דבר, היוותה הפעלת הרכבת האמריקנית תשובה לרכבת הסובייטית (שהחלה ב-10 באוק-טובר), נתפס צעד זה כארצות ערב כאקט עוין המיועד לגזול ממדינות העימות הערביות את פירות נצחונן, ולנשלן מהיש-גיהן הצבאיים. נראה היה, כי אכן חלה תמורה בעמדה האמרי-קנית. זו התאפיינה עד ה-10 באוקטובר בניסיון לקיים „פרופיל נמוך“ ולהימנע למעשה מכל צעד של מעורבות ממשית בסכסוך. לאחר ה-10 באוקטובר, עם הפעלת הרכבת האוירית הסובייטית למדינות ערב, התמקדו מאמציה של ארה״ב בניסיון להשיג את הסכמת הצדדים להפסקת-אש ואת הסכמתה של ברה״מ למיתון קצב משלוחי הנשק למזה״ת. משנכשל המאמץ המדיני של הממשל, נתגלו סימנים ברורים של הקשחה בעמ-דתו. ברור היה, כי מעתה ואילך עולה ארה״ב על דרך של הפגנת כוחה המעצמתי ויכולתה להידבר עם הסובייטים והער-בים מעמדות של כוח.

ההקשחה במדיניות האמריקנית מצאה את ביטויה הברור בהתי-בטאויות ראשי הממשל הן באשר לכוונותיה של ארה״ב באיזור והן באשר ליחסיה עם ברה״מ. הנשיא ניכסון עצמו הבהיר בנאום פומבי שנשא ב-15 באוקטובר כי „מדיניות ארה״ב דומה למדיניותה בעת משבר לבנון ב-1958 ולמדיניותה במהלך המשבר הירדני ב-1970“¹⁴. אכזרם של המשבר הלבנוני (שבמהלכו התערבו כוחות אמריקניים בפועל בנעשה בלבנון ומנעו התמוטטותו של הסדר שהיה קיים שם) והמשבר הירדני (שבמהלכו קורבו כוחות צבאיים אמריקניים לאיזור והושגה הבנה עם ישראל למניעת שינוי פוליטי בממלכה ההאשמית) נועד, בין היתר, להבהיר לברה״מ ולמדינות ערב, כי כבעבר, גם ב-1973 נכונה ארה״ב להתערב ישירות בסכסוך במזה״ת, במידה שתעריך שמדינות ערב — בסיועה של ברה״מ — עלולות לשנות את המאזן האזורי לרעתה. בוטה לא פחות מניכסון היה עוזרו לענייני פנים, מלווין ליארד (לשעבר שר ההגנה) שקבע ב-16 באוקטובר, כי „ברה״מ מתנהגת כאילו הדטנט אינו קיים... (וכי) יש עתה מעין עימות (בין ארה״ב לברה״מ)“¹⁵. בכך ניתן לסובייטים להבין באורח חד משמעי, כי מדיניותם במשבר המזרח-תיכוני עלולה לסכן את מערכת יחסיהם הכו-ללת עם ארה״ב. יתר על כן, היה בכך משום אזהרה מפורשת

כוננות הכוחות המוצנחים הסובייטיים היוותה עילה לכוננות העולמית של צבא ארה"ב.

מדיניות זו של הממשל דחפה את הערבים להקצנה מקבילה בעמדותיהם. בעוד שבעשרת הימים הראשונים למלחמה התנגדה ערב הסעודית להטלת אמברגו נפט על ארה"ב, והסתפקה למעשה רק בגילויי רצון טוב כלפי מדינות העימות, הרי שב-17 באוקטובר חל שינוי מסוים בעמדה הסעודית. במועד זה הת-כנסו בכוחות נציגי המדינות הערביות החברות באופ"ק, והח-ליטו לקצץ ב-5% את תפוקת הנפט שלהם לגבי זו שנרשמה בספטמבר 1973. כן נקבע כי לאחר מכן יוסיפו לקצץ 5% נוספים בכל חודש מהחודשים הבאים. לכל מדינה הותר להוסיף על שיעור קיצוץ זה לפי רצונה.²² התברר, שמול, הפגנת השרירים" האמריקנית החליטו מדינות ערב המפיקות נפט להבהיר, כי תהיינה פרו-אמריקניות ככל שתהיינה, הרי שאין ברצונן ואין ביכולתן להשלים עם מדיניותה של ארה"ב במשבר המזרח-תיכוני. יתר על כן, ולמרות שלא היה מדובר באמברגו טוטאלי, ניתן היה ללמוד מצעדן של מפיקות הנפט הערביות, כי מול ההקשחה שנסתמנה במדיניותה של ארה"ב, מוכנות הן לגלות נוקשות מקבילה ולעלות על מסלול של הסלמה ביחסים עם ארה"ב. יחד עם זאת, ניכר היה שאין הן ששות עדיין להי-קלע לעימותים חזיתיים עם הממשל האמריקני ומסתפקות, לפי שעה, בקיצוץ (נמוך למדי) של תפוקת הנפט. מדיניות זו שהתאפיינה בזהירות באשר למכלול הצעדים שיש לנקוט כלפי ארה"ב, נבעה בראש ובראשונה מהיקלעותן של מפיקות הנפט למערכת של אילוצים מדיניים מנוגדים: מחד גיסא דבקו הן וערב הסעודית בראשן, בקו השמרני של התנגדות מוחלטת לנסיגות חדירתה של ברה"מ למוזה"ת; מאידך גיסא הבינו, כי אם ינקטו צעדים אנטי אמריקניים, בעיקר על-ידי שימוש טו-טאלי במנוף הנפט, עלולות הן להחיש תהליכי ראדיקליזציה באיזור ולחזק במישרין את הגורמים הפרו-סובייטיים בו. אולם מסתבר כי מכלול שיקולים זה חדל למעשה להתקיים ב-20 באוקטובר. יומיים בלבד לאחר הקיצוץ החלקי בתפוקת הנפט, חל מהפך במדיניותה של ערב הסעודית, וזו הודיעה כי החליטה להפסיק כליל את משלוחי הנפט לארה"ב.²³ בעקבותיה של ערב הסעודית צעדו מדינות ערביות נוספות במפרץ הפרסי. בחריין, למשל, לא הסתפקה בהטלת אמברגו טוטאלי, אלא הודיעה על החלטתה לבטל את השירותים שניתנו ליחידות הצי האמריקני בנמלה.

השאלה המתבקשת היא מה גרם לתהפוכה זו שחלה במדיניותה של ערב הסעודית בין ה-18 ל-20 באוקטובר. משלחת סקר של הקונגרס האמריקני, שסיירה במוזה"ת (מ-22 באוקטובר עד 3 בנובמבר 1973) וחקרה את הקשר שבין מחסור בדלק בארה"ב

קנים, ולשכנעם לתדול ממדיניות הסיוע לישראל. בזום בו נודע, כי ארבעת השגרירים הערביים עומדים להיפגש עם ניכ-סון, נשא נשיא מצרים, סאדאת, נאום פומבי שבו הציע, כי תכנס ועידת שלום לנושא המוזה"ת בהשתתפותן של מדינות ערב וישראל (לאחר שזו תיסוג מכל השטחים), וקרא לארה"ב לבחון דרכה מחדש באיזור. זאת, לאור העובדה שמצרים אינה רואה עצמה גורם אנטי אמריקני: „היא ולא ישראל מהווה את מפת המוזה"ת", אצלה מצויים, „האינטרסים האמריקניים ולא בישראל”.²⁰ קריאתו הפומבית של סאדאת המחישה את הפרוב-למטיקה המצרית באשר ליחסיה עם שתי המעצמות, והיא נועדה להבהיר, כי על אף הסיוע המסיבי הסובייטי למצרים במהלך המלחמה, אין היא נוטה למדיניות המעדיפה את ברה"מ על-פני ארה"ב במוזה"ת. מעבר לכך, היה בה משום רמז מוחשי, כי המשטר הסאדאתי רואה עצמו כמועמד לשיתוף פעולה מדיני הדוק עם ארה"ב, במידה שזו „תמתן" את מדיניות התמיכה שלה בישראל, ותפעל במוזה"ת באורח „מאוזן" יותר, ובהתאם לאינטרסים שלה עצמה. אולם פנייתו הברורה של סא-דאת לארה"ב לא הועילה. בשיחת ניכסון עם ארבעת השגרירים הערביים, שנתקיימה ב-17 באוקטובר הדגיש ניכסון, כי „ארה"ב אינה יכולה להתפשר על בטחונה של ישראל: אין היא בעד התפשטותה של ישראל, אולם היא רוצה שלישאל יהיו גבולות בטוחים”²⁰.

הטעמה זו על הצורך בכך שלישאל יהיו גבולות בטוחים בוודאי שלא ערבה לחיכם של הערבים. בתום השיחה מסר ניכסון לעיתונאים כי „למרות חילוקי הדיעות (בין ארה"ב לערבים) באשר לאמצעים, וגם באשר למספר מטרות, היעד של הסדר צודק יקר לכולנו”²¹. העובדה כי הדגיש פומבית דווקא את חילוקי הדיעות, מותירה ספקות מועטים בנוגע לכך שבמהלכה לא הגיעו הצדדים למכנה משותף רחב ולהבנה משמעותית. מבחינתם של הערבים הלכה והסתמנה ביתר שאת מדיניות אמריקנית החותרת לאפשר לישראל לבנות את כוחה הכולל ולקיים בידה עוצמה כזו שתאפשר לה להיכנס לכל מו"מ מדיני מעמדת כוח. ממקורות המקורבים לשרי הנפט הערביים נודע, כי הללו התרשמו מהשיחה עם ניכסון שארה"ב לא תעשה מאמצים ניכרים לפתרון המשבר במוזה"ת, לפני שתסייע לישראל לשקם את כוחה הצבאי. יותר ויותר התברר שנוכח אפשרות של איום ערבי לאחוז בנשק הנפט גמר הממשל אומר בליבו להוכיח, כי ארה"ב לא תתיר לגורם כלשהו להצר את מרחב הפעולה האמריקני באורח כזה, שיפגע באמינות כוחה לפעול כמעצמת-על.

לכין הקונפליקט הישראלי-ערבי, קבעה מפורשות, שלהודעתו של הנשיא ניקסון מה-19 באוקטובר, על כוונתו להעניק ליש-ראל סיוע בסך למעלה מ-2 מיליארד דולר היתה השפעה מכרעת על החלטתה של ערב הסעודית להטיל את חרם הנפט²⁴. יצוין כי ההודעה האמריקנית ב-19 באוקטובר נקבה לראשונה בסכום של 2 מיליארד דולר, בעוד שעד אותו מועד דובר על סיוע לישראל בסדר גודל של 500 עד 700 מיליון דולר בלבד²⁵. לפי גרסתה של משלחת הקונגרס לא התייעץ הממשל בווינגטון עם אנשי השגרירות האמריקנית בערב הסעודית על העיתוי המתאים או על השפעתה האפשרית של ההודעה בדבר הסיוע לישראל. לו היה מתייעץ עימם, אפשר שהממשל היה עומד על מידת התרעומת שחשו בגינה שליטי מפקות הנפט הערביות בכלל, וערב הסעודית בפרט. המלך פייסל ראה בהודעה בגידה של ארה"ב בהבטחותיה לחתור לקראת הסדר צודק במזוה"ת ונכונותו להיכנס לעימות חריף עם ארה"ב ולהפעיל חרם נפט נגדה גברה.

במבט לאחור נראית ההחלטה הערבית להטיל אמברגו על יצוא הנפט לארה"ב תוצאה ישירה של תהליך מדיני הסלמתי. תהליך זה התאפיין, בראש ובראשונה, באתגר שהציבה ארה"ב למדינות ערב (ולסובייטים) בנוכחותה להפגין במזוה"ת מדיניות מעצמתית של „עמדות כוח“ ותמיכה מסיבית בישראל. בפועל נוצרה ספירלה של צעדים אמריקניים וצעדי-נגד ערביים, שיתכן והובילה את שני הצדדים לקיטוב עמדות אשר לא התכוונו לו מלכתחילה. היה זה תהליך בלתי רצוי לחלוטין מבחינתה של ארה"ב, משום שהציב נגדה במפתיע דווקא את המדינות הפרו-ערביות ביותר בעולם הערבי. במצב זה התחזק הצורך מנקודת ראות אמריקנית, לנסות ולהביא לסיום מהיר של המלחמה במזוה"ת. זאת, בעיקר משום שככל שהלך והסתמן הניצחון הצבאי של ישראל, גברה סכנת העימות הבינ-מעצמתי עם ברה"מ, וצצה במלוא עוצמתה סוגיית יחסיה של ארה"ב עם „לקוחותיה“ הערביים במזוה"ת. ואכן, ב-20 באוק-טובר נודע, כי שר החוץ האמריקני, קיסינג'ר, יצא למוסקבה במטרה לנסות ולהגיע להסכמה עם ברה"מ על התנאים להפסקת האש במלחמה.

קיסינג'ר במוסקבה

בבוקר יום שבת, ה-20 באוקטובר 1973, נחת מטוסו של שר החוץ האמריקני, במוסקבה. יום קודם לכן התנהלו באמצעות „הקו האדום“ מגעים קדחתניים בין שתי המעצמות על המשבר באיוור, אולם משעמדו הסובייטים על כך שלא ניתן להגיע בדרך זו לסיכום ממשי עם ארה"ב, שיגר ברז'נייב שדר לנשיא ארה"ב, אשר כלל בקשה שקיסינג'ר יישלח למוסקבה „תוך שעות“, לשם התייעצויות על המזוה"ת²⁶. פחות משעתיים לאחר הגעתו של קיסינג'ר למוסקבה, החלו השיחות בקרמלין. ברי-ז'נייב פתח את הדיונים בנימה תוקפנית: ברה"מ לא תרשה „תזרה“ על מאורעות יוני 1967, והיא תובעת נסיגה „מיידית“ של ישראל לגבולות הקו הירוק²⁷, נוקשותו לא הטעתה את חברי המשלחת האמריקנית: הללו פירשוה כמס שפתיים סוב-ייטי לעניין הערבי „לצרכי הפרוטוקול“. ברור היה, כי אין הסובייטים ניצבים בשיחות בעמדת כוח המאפשרת להם להעלות תביעות אולטימטיביות. ההיפך הוא הנכון: ההפצרות הסובייטיות בקיסינג'ר לצאת לדיונים במוסקבה העידו, כי

בברה"מ מודעים היטב לכך שהולך ומסתמן ניצחון ישראלי מכריע, וכי אם רצונם למנוע תבוסה ערבית כוללת, יאה עליהם ללכת כברת דרך ארוכה על-מנת לרצות את האמריקנים. בדיעבד תיארו האמריקנים את השיחות במוסקבה כ„קשות“*, אולם, בפועל התברר להם כבר בערב הראשון של השיחות, כי הסובייטים נכונים לויתורים משמעותיים²⁹.

ואכן, כסיבוב השיחות של היום השני (ב-21 באוקטובר), שנמשך כ-10 שעות רצופות, השתנתה הנימה הסובייטית לחלוטין, והוחל בדיון „עסקי“ על הדרכים לסיום המשבר. היותר הסובייטי המרכזי היה בנושא התנאים להפסקת האש. אם ביום הראשון לדיונים תבעו הסובייטים, כי כל הסכם להפסקת-אש יהיה כרוך בהתחייבויות ישראליות לנסיגה כוללת על-פי לוח זמנים, הרי שב-21 באוקטובר נטשו תביעה זו לחלוטין³⁰. הם — בדיוק כמו האמריקנים — עמדו כבר בשעות המוקדמות של ה-21 בחודש על כך שישראל הצליחה להגיע לתפנית משמעותית לטובתה במלחמה, וכי צה"ל עשוי לנחול ניצחון צבאי מלא, אם המאמצים הדיפלומטיים יתארכו. גם המצרים הקלו עליהם את המלאכה. ב-21 באוקטובר שיגרו שדר נואש למוסקבה, ובו הודיעו כי הם נכונים להפסקת-אש³¹. במצב זה נראה כי קיסינג'ר הצליח, למעשה, לכפות את תנאיו על הסובייטים, ובשעות אחר-הצ של אותו יום הסכימו הם, בליט ברירה, כי הסכם הפסקת האש יהיה „במקום“ (דהיינו, הצבאות הלוחמים יתייצבו בעמדות ובקוים שבהם נמצאו בשעה שההסכם נכנס לתוקפו). כן הסכימו כי הצעת ההחלטה על הפסקת אש שיגישו למועצת הביטחון במשותף עם ארה"ב תקרא לצדדים להתחיל במו"מ לכינון שלום ב„חסות מתאימה“ סיכום זה בין ברז'נייב לקיסינג'ר היווה למעשה את תמציתה של החלטה 338, שהתקבלה במועצת הביטחון בבוקר ה-22 באוקטובר. התברר, כי המצב הצבאי שיצרה ישראל איפשר לארה"ב לנהל את הדיונים עם הסובייטים מעמדת כוח ולזכות ב„נקודות“ במאבק הבינמעצמתי. עם זאת, היתה ההבנה שהושג גה במוסקבה מוגבלת לתחום אחד — הצורך הדחוף בהפסקת אש. ואולם אפילו נושא זה לא הובהר בין שתי המעצמות עד תומן, ובסוגיה הקריטית של קביעת מכניזם כלשהו לפיקוח על קיום הפסקת האש, לא נקבע דבר**.

נראה היה כי ההסכמה החפוזה שהושגה במוסקבה חיפתה בקושי על פערי החשדנות והיריבות הבינמעצמתית. התוצאה היתה שיומיים בלבד לאחר שעזב שר החוץ האמריקני את מוסקבה קועקה הבנה זו עד היסוד, ויחסי שתי מעצמות-העל נידרדרו לכדי עימות. אולם באותו שלב ב-22 באוקטובר, עם צאתו של קיסינג'ר מברה"מ נדמה היה, כי די במה שהושג ויש עתה צורך דחוף אחד: לשכנע את ישראל לקבל את „הסכם מוסקבה“ ולהסכים להפסקת-אש. זאת, שעה שצבאה עומד על סיפו של ניצחון מוחלט.

ביקור קיסינג'ר בישראל

בבוקר ה-22 באוקטובר, לאחר שהודיעה על נכונותה לקבל את הסכם הפסקת האש, פנתה ממשלת ישראל לנשיא ניקסון

* לשגרירות ישראל בווינגטון דיווחו האמריקנים, כי קיסינג'ר „יורק דם“ במוסקבה²⁸.

** בשיחותיו בארץ, ב-22 באוקטובר טען קיסינג'ר בלהט, כי כלל אינו רוצה „לטפל בעניין הארוך הזה“³².

הסכמתה של ישראל להפסקת-אש העטה הוא ערפל — יתכן במכוון — על סוגיות חשובות כגון המועד המדויק של כניסת הפסקת-האש לתוקפה, הפיקוח על ביצועה וסוגיית חילופי השבויים. היה בכך משום הימור מדיני רב סיכונים. זאת, משום שבסופו של דבר היו אלה אותן נקודות שלא הובהרו ולא הוגדרו בשיחות בברה"מ ובישראל שהובילו להסלמה שחלה ב-23—24 באוקטובר.

התפתחויות ב-23—24 באוקטובר

בערב ה-23 באוקטובר התברר, כי „הקואליציה“ האמריקנית-סובייטית, שעוצבה במהלך שיחות מוסקבה (20—22 באוקטובר) הולכת ומתערערת. למרות החלטת מועצת הביטחון על הפסקת-האש, המשיכה הלחימה בחזית הדרום כל אותו היום, ונראה היה כי כוחותיה של ישראל פועלים במגמה ברורה לכתר את הארמיה המצרית ולכבוש את העיר סואץ. הצמרת המצרית היתה אחוזת בהלה: סאדאת החל לשגר לברז'נייב ולניכסון שדרים דחופים, כמעט כל שעה, בהצביעו על-כך שישראל מפירה בשיטתיות את הפסקת-האש.⁴⁰ הסובייטים נתמלאו חשדות שמא קיסינג'ר אך מעמיד פנים כתומך בביצועה של הפסקת-האש, בעוד שלמעשה חותר הוא להשיג יתרונות מדיניים לארה"ב, באמצעות מתן גיבוי מוסווה לישראל להמשיך במעשי הלחימה. אולם, בסופו של דבר הועילו הלחצים הסובייטיים וההכרה האמריקנית, כי אין זה מעניינה של ארה"ב לאפשר לישראל ניצחון בנוסח 1967, וב-חצות ה-23—24 באוק' סיכמו קיסינג'ר ושגריר ברה"מ בווינג'טון, דוברינין, טיוטת הצעה נוספת להפסקת-אש. ההצעה שהוגשה מייד למועצת הביטחון (הצעה 339), קראה לצדדים לשוב לעמדות, שאותן תפסו בשעה שהפסקת האש (הקודמת) הפכה אפקטיבית, והציעה לשגר באורח מידי משקיפי או"מ לפקח על ביצועה: אולם זמן קצר לאחר קבלת ההחלטה בניו-יורק הודיעה ישראל, כי כבשה את נמל עדבייה במפרץ סואץ וכיתרה את הארמיה השלישית. ארה"ב הגיבה בחריפות: ראשי הממשל תבעו מישראל בתקיפות שתעשה „מחווה“ כלשהי, ותיסוג — ולו רק כמה מאות מטרים. קיסינג'ר היה „מטורף“ מועם⁴¹. בערב ה-24 באוקטובר הגיעו הלחצים האמריקניים לשיאם: נשיא ארה"ב שיגר שדר לממשלת ישראל והודיע לה מפורשות, כי ארה"ב תינתק מישראל אם זו לא תפסיק פעולותיה הצבאיות.⁴² יתר על כן, ישראל אף נדרשה להסכים ששיררה בעלת אופי „הומניטרי“, הגושאת מזון, מים וציוד רפואי תורשה להגיע לארמיה השלישית.⁴³ ואמנם בליל ה-24 באוקטובר שקטה הלחימה בחזית הסואץ,

וביקשה, כי „שר החוץ, קיסינג'ר, יתעכב בתל-אביב, בדרכו ממוסקבה לווינג'טון, לצורך מסירת הסברים והבהרות.“ קשה היה להסוות את נימת המרירות בבקשה. ממשלת ישראל חשה שרומתה קשות: הידיעה על יציאתו של קיסינג'ר למוסקבה נמסרה לנציגי ישראל ממש „בשעה ה-12“, וגם אז ניתן לה להבין, כי לא מדובר „בכל יוזמה, וכוח או בירור בנושא הפסקת האש“.³⁸ הדבר היה חמור משום שהיקנה למנהיגי ישראל תחושה לא נכונה, כי הזמן אינו דוחק, וכי אין להאיץ במפקדי הצבא בחזית המצרית. גם הדרך הברוטאלית בה נמסרה ההודעה האמריקנית לישראל על ההסכמה אליה הגיעו שתי מעצמות-העל במוסקבה לא נשכחה. ישראל הפצירה בארה"ב, כי לכל הפחות יוחלט, שהפסקת האש תיכנס לתוקפה 24 שעות לאחר קבלתה במועצת הביטחון (ולא אחרי 12 שעות). אולם כאשר פנתה ראש ממשלת ישראל בשעות הקטנות של ה-22 באוקטובר לנשיא ניכסון בעניין זה, דחה הוא את בקשתה ותבע כי ישראל תסכים להצעה האמריקנית-סובייטית — שעמדה להיות מוגשת למועצה תוך שעתיים — כפי שהיא.³⁹

על רקע זה ברור כי אורית השיחות שניהל קיסינג'ר עם מנהיגי ישראל לא היתה נינוחה. במשך שהותו בארץ (כחמש שעות) ניהל קיסינג'ר דיונים בשלושה פורומים: שיחה אישית עם ראש ממשלת ישראל, גולדה מאיר; „שיחת עבודה“ עם מספר שרים בממשלת ישראל ושיחה נוספת עם הרמטכ"ל ואלופי פיקודים וחילות שבה נסקר-המצב הצבאי.³⁷ בשיחות המדיניות השמיע קיסינג'ר את הגרסה האמריקנית על המהלכים שהביאו את ארה"ב לתאם עם הסובייטים את הסכם הפסקת האש. הוא ניסה לשכנע את הצמרת המדינית בארץ, כי לישראל הוקנו יתרונות משמעותיים כתוצאה מהסכם מוסקבה. זאת, משום שבהחלטה שהציעו שתי המעצמות למועצת הביטחון נקראו הצדדים להתחיל במשא ומתן לכינון שלום. לראשונה העלה שר החוץ האמריקני בהקשר זה את רעיון ועידת השלום בין ישראל למדינות ערב, ואף נכנס לפרטים על האפשרויות והמועדים לכינוסה. בד בבד, דחה קיסינג'ר את התביעה הישראלית, כי הסכמה להפסקת-אש תהיה כרוכה בחילופי שבויים שיתבצעו מיידית ואילץ, למעשה, את ממשלת ישראל להסכים להבטחה מעורפלת כלשהי בנושא זה.³⁸

בשיחתו עם הצמרת הצבאית ניסה קיסינג'ר לברר את משך הזמן שהיה דרוש לצה"ל לכתר את שתי הארמיות המצריות שבחזית התעלה. משנענה כי הזמן הדרוש נאמד בכשבוע עד עשרה ימים, הבחיר כי הדבר „לא בא בחשבון“. עם זאת, יתכן שרמו כי למרות ההחלטה על הפסקת-האש במועצת הביטחון, ייוצר מצב בו יתאפשר לצה"ל להמשיך בלחימה יומיים-שלושה נוספים.³⁹ עם צאתו מהארץ ניתן היה לאמר, כי בישראל — כמו בברה"מ — כוונו מירב מאמציו של קיסינג'ר להשיג הבנה עם הצד השני בדיונים בנושא, שנראה לו כמרכזי וכבעל החשיבות העליונה. זאת, גם במחיר „טיוח“ על חילוקי דיעות מהותיים בנושאים האחרים. משהשיג את

• שר הביטחון דאן, דיין, קבע בראיון שהעניק לטלביזיה ב-20 באוקטובר, כי המלחמה אמנם „לא תארך שנים ואף לא חודשים, אבל אין למדוד אותה בימים“.³⁴ סגן ראש הממשלה, אלון, שביקר בחזית הדרום ב-21 באוקטובר אמר לאלוף שרון: „אין לך מה למהר לרשותך כל הזמן שתדוקק לו“.³⁵

אולם באותה עת היו ארה"ב ובריה"מ מצויות כבר על מסלול של עימות בינמעצמתי.

לברז'נייב שבה חזר והדגיש, כי ארה"ב לא תוכל להסכים לפעולה סובייטית חד צדדית במזה"ת.⁴⁸ אם היתה האיגרת הסובייטית לניכסון, „ברוטאלית“ כפי שתוארה, הרי התשובה האמריקנית לה היתה ברוטאלית לא פחות.** מכל מקום, היא הפגינה בפני הסובייטים נחישות מצידה של ארה"ב למנוע מבריה"מ כל מהלך חריג במזה"ת. ואכן, בערב ה-25 באוקטובר סיכמו הסובייטים במשותף עם ארה"ב הצעת החלטה לפיה לא יכלול כוח ההירום שיישלח למזה"ת לפקח על הפסקת-האש כוחות של חמש המעצמות הגדולות. משהתקבלה החלטה זו במועצת הביטחון (החלטה 340), פג העימות הבינמעצמתי ותם שלב חשוב במשבר המזרח-תיכוני.

סיכום

מלחמת יום-הכיפורים הסתיימה כאשר פג המשבר הבינ-מעצמתי. בתום המלחמה הסתמן שידוד מערכות יסודי באשר למידת השפעתן של המעצמות הגדולות במזה"ת. מאזן הרווח וההפסד הפוליטי עמד לחובתה של ברה"מ, ומעמדה באיזור ניווק במידה ניכרת. היא לא התגלתה כמשענת אמינה לבנות בריתה הערביות במזה"ת, ולא היתה מסוגלת לפעול באורח יעיל למען השגת רווחים מדיניים משמעותיים לערבים על חשבון ישראל. ארה"ב, לעומת זאת, יצאה נשכרת ביותר מהסכסוך: בראשיתו נקטה היא אמנם עמדה פסיבית יחסית, אולם בהדרגה ובעקבות הפעלת הרכבת האוירית הסובייטית, הפכה המדיניות האמריקנית לגורם הדינמי והאגרסיבי ביותר בין הגורמים הבינלאומיים שנטלו חלק בסכסוך. ראשית, המ-חיסה ארה"ב את כוחה מול ברה"מ באמצעות מבצע סיוע צבאי חסר תקדים בהיקפו לישראל; לאתר מכן התייצב הממשל מול מדינות ערב, וגילה נכונות לבצע את מדיניותו אף במחיר הסתכנות בחרם הנפט. מדיניות יוזמתית זו, שהגיעה לשיאה בנכונות האמריקנית להיכנס לעימות עם ברה"מ ב-25 לאוקטובר, הניבה פירות רבים. היא חשפה לחלוטין את חולשתה של ברה"מ והוכיחה שוב — אם היה צורך בכך — כי ארה"ב היא למעשה הגורם היחיד המסוגל להשפיע על מדיניותה של ישראל ולכוונה, במידה זו או אחרת, בכיוון הרצוי למדינות העימות.

מרגע שהכירו בכך הערבים, הגיעה ארה"ב, למעשה, למעמד של „משכין שלום“ אליו ייחלה מאז הפסקת האש של אוגוסט 1970: היא הפכה, בעת ובעונה אחת, לגורם חיוני הן מבחינת ישראל, שלה העניקה סיוע כה מקיף בעת המלחמה, והן מבחינת חזית מדינות העימות שזקקו לה כדי שתסייע בידם, „למחוק“ את הישגיה הצבאיים של ישראל, ולאחר מכן לסחוט ממנה ויתורים מדיניים. נראה כי מתוקף מעמד זה שאבה המדיניות האמריקנית את כוחה הממשי ואת יכולתה לפעול כמתווך בסכסוך באזורנו בתקופה שלאחר המלחמה.

** אין ספק כי הצעדים הסובייטיים — שבגינם הוכרז מצב „כוננות 3“ בצבא ארה"ב — לא היו חד-משמעיים. לאחר שחלף המשבר היו שטענו, כי לא היה בהם דבר המוכיח על כוונה ממשית מצידה של ברה"מ להתערב צבאית במזה"ת, וכי הכוננות עליה הוכרז בצבא ארה"ב נועדה להסיח את דעת הקהל האמריקנית מאירועי „פרשת וטרגיטי“, שהלכו וסיבכו את הנשיא ניקסון ואיימו למוטטו. מאמר זה לא יעסוק — ובוודאי לא ישפוט — בסוגיה אם היתה הכוננות האמריקנית תגובה לאיום סובייטי קונקרטי או פרי שיקולים אחרים.

העימות הבינמעצמתי

שורשי העימות הסובייטי-אמריקני ב-25 באוקטובר היו טמונים למעשה בהערכת מצב של הצמרת המצרית, שהגיעה למסקנה, כי מהלכיה הצבאיים של ישראל הם בבחינת הקדמה לניסיון להשמיד את הארמיה השלישית. סאדאת אבד עצות. השדר ששיגר במהלך ה-24 באוקטובר לניכסון (ואף לברז'נייב), ובו קרא לו לשלוח כוחות לוירת הקרבות, כדי „להיווכח במו עיניו בהפרות הפסקת האש על-ידי ישראל“, לא הועיל. ניכסון נמנע מלהתחייב ובתשובתו לסאדאת טען, כי ישראל מצידה טוענת שהכוחות המצריים הם המפירים את הפסקת-האש, „וקשה להתליט מהן העובדות האמיתיות“.⁴⁴ בערב של ה-24 בחודש (בשעה 1907) הורה לשר החוץ המצרי לבקש כינוס דחוף של מועצת הביטחון ולקרוא לשתי המעצמות לשלוח באורה מידי חיילים למזה"ת ולפקח על הפסקת-האש. כ-20 דקות מאוחר יותר הגיע לבית הלבן שדר ממנהיגי ברה"מ, ברז'נייב, שבו הוצע לארה"ב לשגר — במשותף עם ברה"מ — גייסות למזה"ת. בשדר הובהר, כי במקרה שארה"ב תדחה ההצעה, „תצטרך ברה"מ לשקול פעולות חד צדדיות מצידה“.⁴⁵ הסמיכות שבין הפניה המצרית למועצת הביטחון לבין השדר הסובייטי לניכסון עשויה היתה להצביע בפני האמריקנים על-כך שמדובר במהלך מתואם בעל משמעות מרחיקת-לכת. אחד הפירושים שניתן לאיגרת היה שיש בה ניסיון מצידן של מצרים וברה"מ להשיג גושפנקא בינלאומית לשיגור גייסות סובייטיים למזה"ת. הערכה זו, שהתבססה בעיקרה על מהלכיהן המדיניים של ברה"מ ומצרים, מצאה חיוק בצמרת הממשל האמריקני לאחר הגעתן של ידיעות לפיהן נקטה ברה"מ מספר צעדים בעלי אופי צבאי שעשויים היו להתפרש כהכנה לשיגור גייסות למזה"ת. בעיקר היה מדובר בהגברת הכוננות בחטיבות הצנחנים בברה"מ, בהפסקת טיסות מטוסי התובלה מסוג אנ-22 למזה"ת (כהכנה אולי להעברת הגייסות הסובייטיים לאיזור), בתגבור הצי הסובייטי בים התיכון ובהטסתם של מטוסי הביון מיג 25 („פוסקבאט“) מעל שמי מצרים על-ידי טייסים סובייטים.⁴⁶

התשובה האמריקנית היתה מהירה. בתצות ה-24 באוקטובר הוכרזה „כוננות 3“ בחלק מיחידות צבא ארה"ב, ועד שעות הבוקר המוקדמות של ה-25 בחודש היא הורחבה וכללה אף את הפיקוד האסטרטגי ופיקוד פנמה.* במסגרת זו הועמדה בכוננות גם הדיביזיה המוטסת ה-82 בצפון קרוליינה, וכ-50 מפציצי ב-52 נצטוו לחזור מגואם (שבאוקיינוס השקט) לארה"ב.⁴⁷ במקביל לצעדים אלה שיגר ניכסון איגרת

* בצבא ארה"ב חמש דרגות כוננות. הנמוכה שבהן היא „כוננות 5“ והגבוהה „כוננות 1“, המוכרזת למעשה במצב מלחמה. חלק מיחידות צבא ארה"ב נמצאות באופן קבוע ב„כוננות 3“ או כוננות גבוהה מזו. כך למשל יחידות הצי באוקיינוס השקט מצויות תמיד ב„כוננות 3“. יחידות הפיקוד האסטרטגי (SAC) מצויות באורח קבוע ב„כוננות 4“, צי צוללות הפולאריס מצוי ב„כוננות 3“ או „כוננות 2“ באורח קבוע. בליל ה-24 באוקטובר היה הצי השישי במצב „כוננות 2“ וברמה זו נשאר גם לאחר מכן.